

บทที่ 6

การกำหนดจุดมุ่งหมายและการจัดเนื้อหาหลักสูตร

จุดประสงค์

ข้อมูลในบทที่ 6 จะช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถ

1. อธิบายที่มาของหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้
2. บอกวิธีการจัดเนื้อหาของหลักสูตร ได้
3. ระบุเกณฑ์การเลือกเนื้อหาของหลักสูตร
4. แสดงความแตกต่างของหลักสูตรแบบต่างๆ ได้

1. การกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตร เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐานจากการวิเคราะห์แล้ว ขั้นต่อไปจะทำการกำหนดหลักการของหลักสูตรตามข้อมูลพื้นฐาน หลักการของหลักสูตร ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. ปรัชญาและเป้าหมายปลายทางของหลักสูตร เช่น หลักสูตรนี้ “เป็นหลักสูตรที่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพแก่ชุมชน” “เป็นหลักสูตรที่ปลูกฝังจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมแก่เยาวชน” เป็นต้น

2. ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร เช่น “เป็นหลักสูตรที่ให้ความรู้และประสบการณ์แก่เด็กในลักษณะบูรณาการแบบองค์รวม” “เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง”

จากหลักการของหลักสูตร จะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายหรือจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งระบุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้จบหลักสูตร นั่นคือ ระบุความคาดหวังว่าผลผลิตของหลักสูตรจะมีลักษณะที่คืออะไรบ้าง มีความรู้และประสบการณ์อะไรบ้าง ทำอะไรได้ ทำอะไรเป็น

การกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย (aim) ของการจัดการศึกษาระดับชาติด้วย เพราะความคาดหวังในการจัดการศึกษาแบ่งเป็นระดับ ดังนี้

ระดับความคาดหวัง	ระดับการศึกษา
ความมุ่งหมาย (aim)	นโยบายการจัดการศึกษาระดับชาติ
เป้าหมาย (goal)	การจัดการศึกษาแต่ละระดับ
จุดมุ่งหมาย, จุดหมาย (purpose)	หลักสูตร

ระดับความคาดหวัง

ระดับการศึกษา

มาตรฐาน (standard)

การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานช่วงชั้น

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (learning outcome)

ระดับชั้น, กลุ่มสาระการเรียนรู้ (การศึกษาขั้นพื้นฐาน)

จุดประสงค์/วัตถุประสงค์ (objective)

ระดับชั้น, กลุ่มวิชา, รายวิชา, การสอน, การเรียนรู้

เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว ก่อนที่จะจัดเนื้อหาของหลักสูตรหากตัดสินใจที่จะแบ่งเนื้อหาเป็นกลุ่มวิชาและรายวิชา ก็จำเป็นต้องกำหนดจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาและจุดประสงค์ของรายวิชาด้วย

ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาหรือรายวิชาควรคาดหวังผลที่ครอบคลุมพฤติกรรมทางการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1) พฤติกรรมในพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางปัญญาของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม 5 ระดับ คือ

การมีความรู้ (knowledge) มีความรู้ความจำข้อเท็จจริงต่างๆ

การมีความเข้าใจ (comprehension) มีความเข้าใจที่ถูกต้อง

การนำไปใช้ (application) นำความรู้ไปใช้ได้

การวิเคราะห์ (analysis) สามารถแยกแยะและแสดงให้เห็นความแตกต่างของสิ่งต่างๆได้

การสังเคราะห์ (synthesis) สามารถรวบรวมรายละเอียดแต่ละส่วนเป็นหมวดหมู่ได้

การประเมินค่า (evaluation) ตัดสินหรือประเมินคุณค่าของสิ่งของหรือวิธีการตามเกณฑ์

2) พฤติกรรมในจิตพิสัย (Affective Domain) เกี่ยวกับพฤติกรรมตอบสนองทางด้านเจตคติ อารมณ์ ความสนใจ ความซาบซึ้ง ความชอบ และค่านิยมของผู้เรียนซึ่ง ประกอบด้วยพฤติกรรม 5 ระดับ

การรับ (receiving) ยอมรับปรากฏการณ์หรือสิ่งเร้าด้วยความเต็มใจ

การตอบสนอง (responding) แสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อปรากฏการณ์อย่างกระตือรือร้น

การตัดสินคุณค่า (valuing) สร้างคุณค่า ค่านิยมและแสดงพฤติกรรมออกมาในสถานการณ์ที่เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

การจัดระบบคุณค่า (organization) จัดลำดับคุณค่าและค่านิยมต่างๆ
การแสดงคุณค่า (characterization) ชี้ชัดคุณค่ามาปฏิบัติ จัดคุณค่าและค่านิยมที่
เป็นของตนเอง

3) พฤติกรรมในทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เกี่ยวกับการตอบสนองทางกายของผู้เรียน การแสดงทักษะการทำงาน การเคลื่อนไหวและการใช้วัยวะทางกายให้สัมพันธ์กับระบบประสาท ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม 5 ระดับ คือ

การรับรู้ (perception) ใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้คุณภาพและความสัมพันธ์ของสิ่งของ

การทำควมคุ้นเคย (set) ปรับตัวให้เข้ากับประสบการณ์หรือการกระทำใหม่ ปรับตัวให้เกิดความพร้อมและคุ้นเคยกับทักษะแต่ละส่วน

การปฏิบัติภายใต้การแนะนำ (guided response) พัฒนาทักษะทางกายเบื้องต้น โดยมีผู้แนะนำ

การปฏิบัติด้วยตนเอง (mechanism) มีความมั่นใจในการแสดงทักษะที่ดี

การปฏิบัติสิ่งที่ซับซ้อนอย่างมั่นใจ (complex overt response) แสดงทักษะที่ซับซ้อนอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้พลังงาน และเวลาน้อยที่สุด

การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะเขียนในลักษณะกว้าง ไม่เฉพาะเจาะจง เช่น

- เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองจิตตามระบอบประชาธิปไตย (จิตพิสัย)
- ให้มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม (จิตพิสัย)

ส่วนจุดมุ่งหมายเฉพาะของกลุ่มวิชาและรายวิชายังคงเขียนในลักษณะกว้าง แต่เจาะจงลงไปในเรื่อง วิชานั้นๆ เช่น

- ให้มีทักษะ ในการฟัง พูด อ่าน เขียน สามารถสื่อความหมายเป็นภาษาอังกฤษได้ (ทักษะพิสัย)
- ให้เข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และรู้จักสำนวนภาษาที่แสดงถึงวัฒนธรรม (พุทธิพิสัย)

นอกจากนี้การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะกำหนดในลักษณะที่ระบุคุณลักษณะของผู้ที่จะจบการศึกษาในหลักสูตรนั้น

กิจกรรมที่ 1

เขียนจุดมุ่งหมายเฉพาะของวิชาที่ท่านถนัด 2 จุดมุ่งหมาย พร้อมทั้งระบุ
ว่าจุดมุ่งหมายนั้นบ่งชี้ถึงพฤติกรรมการศึกษาในพิสัยใด

2. การจัดเนื้อหาหลักสูตร

เนื้อหาหลักสูตร (curriculum content) ประกอบด้วย

- 1) เนื้อหาความรู้ หรือเนื้อหาวิชา (subject matter)
- 2) ประสบการณ์การเรียนรู้ (learning experience)
- 3) กิจกรรมการเรียนรู้ (learning activities)

เนื้อหาความรู้ ได้แก่ เนื้อหาหลักสูตรส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง ทฤษฎี หลักการ ข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และอื่นๆที่จะตอบคำถามว่าเรียน"อะไร"

ประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นเนื้อหาหลักสูตรส่วนที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือการลงมือกระทำ ซึ่งอาจมิได้เรียนรู้จากในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว อาจจะได้เรียนรู้จากกิจกรรมนอกห้องเรียนหรือเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมในชั้นเรียนและ ในโรงเรียน และสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมการเรียนรู้ คือ เนื้อหาหลักสูตร ในส่วนที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียน เป็นสื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาความรู้ หรือเนื้อหาวิชา และได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้เรียนได้ลงมือทำและเรียนรู้จากการกระทำหรือการปฏิบัติ

ในการจัดเนื้อหาหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาประเภทใดใน 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้น จะต้องคำนึงถึง ขอบเขต (scope) ความต่อเนื่อง (continuity)ความเป็นลำดับ (sequence) การบูรณาการ (integration)

ขอบเขต หมายถึง ความกว้างของหลักสูตร ขอบเขตของความคิดหรือแนวคิดที่สำคัญที่จะบรรจุไว้ในหลักสูตร เนื้อหาในแต่ละวิชา กระบวนการและเนื้อหาต้นเจตคติ

ความหลากหลายของเนื้อหาที่จะรวมไว้ในหลักสูตร เป็นการจัดเนื้อหาหลักสูตรในแนวราบ เช่น ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้อะไรบ้างเมื่อจบมัธยมศึกษา เด็กประถมศึกษาปีที่ 2 จะเรียนรู้อะไรบ้าง ผู้ที่จะจบมัธยมศึกษาต้องเรียนรู้คณิตศาสตร์แค่ไหนจึงจะไปเรียนต่อมหาวิทยาลัยได้

ความต่อเนื่อง หมายถึง การจัดเนื้อหาหลักสูตรจากระดับหนึ่ง ไปอีกระดับหนึ่ง จากเนื้อหาหนึ่ง ไปอีกเนื้อหาหนึ่งโดยไม่ขาดตอน ทำให้ผู้เรียนได้มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ไปเรื่อยๆ เน้นความคิดประเด็นสำคัญ และทักษะที่ทำซ้ำๆ ในหลักสูตร เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนได้ประสบการณ์ เช่น นักเรียนฝึกเขียนเรื่อง เริ่มตั้งแต่เขียนเป็นย่อหน้าในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และฝึกเขียนในชั้นต่อไปด้วยจนนักเรียนเขียนได้ดี จนสามารถเขียนได้หลายย่อหน้า เป็นการจัดหลักสูตรในแนวตั้ง

ความเป็นลำดับ หมายถึงลำดับของเนื้อหาความรู้ วิชา แนวคิด และประสบการณ์ ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นพื้นฐาน ไปสู่สิ่งที่ซับซ้อนขึ้น เนื้อหาความรู้หรือประสบการณ์ ในระดับสูงขึ้นไปอาจเป็นเรื่องเดียวกันกับในระดับที่ต่ำกว่าที่ผู้เรียนเคยเรียนมาแล้ว แต่แนวคิด และเนื้อหาจะมีความกว้างขึ้น ลึกมากขึ้น ยากขึ้น และซับซ้อนขึ้น การจัดลำดับ อาจจะลำดับจากสิ่งที่คุ้นเคย ไปสู่สิ่งที่ไม่คุ้นเคย จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหานามธรรม จากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม จากส่วนรวมไปหาส่วนย่อยหรือเรียงตามลำดับเวลา

การบูรณาการ หมายถึงการที่เนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาวิชา กับประสบการณ์ มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างดี แนวคิด ทักษะ และคุณค่าต่างๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจนสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ไว้อย่างซึมซับ และผู้เรียนเข้าใจแนวคิดที่เรียนจากวิชาหนึ่งสามารถนำไปเชื่อมโยงและทำความเข้าใจกับอีกวิชาหนึ่งได้ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเกิดบูรณาการ

กิจกรรมที่ 2

จากเนื้อหาหลักสูตรทั้ง 3 ประเภท เนื้อหาหลักสูตรประเภทใดมีลักษณะคงที่ (static) ประเภทใดมีลักษณะเป็นพลวัต (dynamic)

นำหลักสูตรการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งที่ท่านมีประสบการณ์มาก่อนมาวิเคราะห์ว่าหลักสูตรนั้นจัดเนื้อหาหลักสูตรในลักษณะใดบ้าง (ความต่อเนื่อง ความเป็นลำดับ หรือการบูรณาการ)

3. เกณฑ์การเลือกเนื้อหาหลักสูตร

ในการเลือกเนื้อหาเพื่อจัดหลักสูตรนั้นมีเกณฑ์การเลือกหลายแนวทาง ซึ่งครอบคลุมประเด็นเหล่านี้ (Doll 1992 ,147-148)

1) ความเที่ยงตรงและความมีนัยสำคัญของเนื้อหาที่เป็นความรู้ เนื้อหาที่มีค่าสำหรับผู้เรียน

2) ความสมมูลระหว่างเนื้อหาที่เรียนในลักษณะสำรวจอย่างกว้าง กับเนื้อหาที่ต้องเรียนอย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนจะเริ่มเรียนจากขอบเขตเนื้อหาที่กว้างๆก่อน เมื่อถึงระยะหนึ่งจะต้องเรียนให้ลึกซึ้ง

3) ความสอดคล้องของเนื้อหากับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งต้องศึกษาให้ลึกถึงความสนใจและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

4) การเน้นคุณภาพที่ยั่งยืนและความสำคัญของเนื้อหา ต้องพิจารณาว่าเนื้อหานั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วแค่ไหน ต้องบรรจุเนื้อหาที่ทันสมัยอยู่เสมอในหลักสูตร

5) ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาหลักและเนื้อหาย่อย กับ ความคิดและแนวคิดหลัก ตั้งที่เชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาความรู้ก็คือความคิดและแนวคิดที่สำคัญ เนื้อหาทุกเนื้อหาต้องสัมพันธ์กับความคิดหลัก

6) ความสามารถในการเรียนรู้เนื้อหาได้ ต้องสอนในสิ่งที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ และนำไปใช้ได้ ในสังคมของผู้เรียน

7) ความเป็นไปได้ในการทำให้เนื้อหากระจำด้วยการใช้ข้อมูลจากความรู้ในสาขาอื่น คือการสัมพันธ์เนื้อหาระหว่างวิชา เช่น การศึกษาเนื้อหาไม่วิทยาสัมพันธ์กับวิชาสังคมศึกษา และต้องอาศัยพื้นฐานทางจิตวิทยา ศิลธรรมและจริยธรรม เนื้อหาที่สัมพันธ์กันเช่นนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงประสบการณ์เดิมและสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่

นอกจากนี้มีข้อควรคำนึงถึงในการจัดหลักสูตรคือ

1) การสอนเนื้อหาความรู้ไม่เพียงแต่สอนให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจเท่านั้น ต้องสอนให้ผู้เรียนทำสิ่งต่างๆ ได้รวมถึงช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจได้ว่าเขาารู้สึกอย่างไร และรู้ซึ่งคุณค่าต่างๆ ดังนั้นนอกจากจะสอนสิ่งที่เป็นใจความของเนื้อหาแล้ว ยังต้องสอนกระบวนการด้วย เช่น เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์เป็นใจความ เป็นเรื่องราว แต่สามารถสอนให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการในการพิสูจน์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2) เนื้อหาของหลักสูตรต้องครอบคลุมพฤติกรรมทางการศึกษา 3 กลุ่ม คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

3) การจัดเนื้อหาในหลักสูตรไม่ใช่จัดเฉพาะเนื้อหาความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงและกระบวนการเท่านั้น จะต้องจัดให้ครอบคลุมความรู้ทั้ง 4 ระดับ คือนอกจากระดับข้อเท็จจริงและกระบวนการแล้วยังจะต้องมีเนื้อหาความรู้ที่เป็นความคิดและหลักการ แนวคิด และระบบการการคิดด้วย (รายละเอียดได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ 5)

4) การจัดเนื้อหาหลักสูตรต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและผลที่คาดหวังแต่ละระดับด้วย

5) การเลือกเนื้อหาต้องคำนึงถึงขอบเขตต่อไปนี้

- การศึกษาพื้นฐาน หมายถึงความรู้และทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องมี เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น
- การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง คือผู้เรียนไม่เพียงแต่รู้อะไรเท่านั้นต้องทำได้และใช้ได้ด้วย
- การศึกษาด้านคุณค่าและคุณธรรม รวมถึงการพัฒนาด้านความรู้ดี อารมณ์ ค่านิยม ความรู้ดีเป็นเจ้าของ การมองตนเอง
- การมองอนาคต หมายถึงการสอนเรื่องที่ทันสมัย ให้แนวคิดใหม่ เตรียมผู้เรียนสู่สังคมในอนาคต ใช้เครื่องมือและสื่อการสอนที่ก้าวหน้าอยู่เสมอ

กิจกรรมที่ 3

ให้วิเคราะห์หลักสูตรที่ท่านมีประสบการณ์อยู่ว่าการจัดหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้ศึกษาในบทนี้หรือไม่อย่างไร

4. แนวคิดการออกแบบหลักสูตรเพื่อเลือกและจัดเนื้อหาของหลักสูตร

ลองสตรีทและเชน (Longstreet and Shane 1993,63-86) ได้เสนอแนวคิดของการออกแบบหลักสูตรที่เป็นพื้นฐานของการเลือกและจัดเนื้อหาหลักสูตรไว้ 4 แนวคิด คือ

- หลักสูตรที่นำโดยสังคม (society-oriented curriculum)
- หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child-centered curriculum)
- หลักสูตรที่เน้นความรู้เป็นศูนย์กลาง (knowledge-centered curriculum)

● หลักสูตรที่ผสมผสานแนวคิด (eclectic curriculum)

หลักสูตรที่มีแนวคิดแต่ละแบบนี้มีจุดมุ่งหมายต่างกัน และการเลือกเนื้อหาที่จะจัดในหลักสูตรแต่ละแบบก็必将มีความแตกต่างกันตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นๆ

หลักสูตรที่นำโดยสังคม ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าจุดมุ่งหมายของโรงเรียนจะต้องสนองความต้องการของสังคม และการเลือกเนื้อหาหลักสูตรต้องคำนึงถึงความต้องการของสังคม หลักสูตรและโรงเรียนต้องเตรียมเด็กให้เข้าใจปัญหาที่จะต้องเผชิญในสังคม เตรียมให้เด็กมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ในการเลือกเนื้อหาผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องถามคำถามว่า อะไรคือสิ่งสำคัญในสังคมที่เด็กควรจะรู้เพื่อเตรียมตัวสำหรับอนาคต

หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สะท้อนความเชื่อที่ว่าเด็กเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับหลักสูตรทุกหลักสูตร หลักสูตรจะคำนึงถึงคุณสมบัติของผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความสามารถและความถนัด คำนึงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล

หลักสูตรที่เน้นความรู้เป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงประเภทของความรู้ที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับเด็กในการนำไปใช้เมื่อเป็นผู้ใหญ่ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ความรู้จะประกอบด้วยความรู้ด้านเนื้อหาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ และภาษา ความรู้ที่ครอบคลุมปัญหาแนวทางแก้ปัญหา ตลอดจนความรู้ตึกนีกคิดของมนุษย์และการแสดงออกด้านความสวยงาม

หลักสูตรที่ผสมผสานแนวคิด ครอบคลุมถึงการเลือกเนื้อหาจากหลายๆหลักสูตร หลายๆ ความเชื่อ และหลายๆแนวคิด เข้าไว้ด้วยกัน พิจารณาทั้งด้านสังคม ผู้เรียน และความรู้ จัดเนื้อหาวิชาและกิจกรรมในลักษณะแกน (core) รวมทั้ง 3 ด้าน

อาร์มสตรอง (Armstrong 1989,20-22) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรไว้อีกแนวหนึ่ง ดังนี้

1) หลักสูตรที่มีวิชาการนำ (academic orientation)

หลักสูตรที่มีวิชาการนำจะเน้นเนื้อหาที่เอามาจากวิชาความรู้แบบดั้งเดิม เป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตร ได้มาจากโครงสร้างของความรู้ หรือความคิดพื้นฐานและคำถามที่แสดงขอบเขตของเนื้อหา การวางแผนหลักสูตรเน้นที่การจัดเนื้อหาจากความรู้ทางวิชาการ และการถ่ายทอดข้อมูลจากวิชาเหล่านี้

2) หลักสูตรที่ใช้เทคโนโลยี (technological orientation)

หลักสูตรแบบนี้สนใจว่าเนื้อหาที่จะถ่ายทอด ไปยังผู้เรียนควร จะแบ่งเป็นส่วนๆและจัดเข้าที่ มีการออกแบบการสอนที่เป็นระบบ และมีแนวโน้มที่จะรับแนวคิดของพฤติกรรมนิยม

การวางแผนหลักสูตรเริ่มจากกระบวนการเรียนรู้ให้ครบถ้วน วิเคราะห์งานที่จะต้องให้ผู้เรียน บรรลุ และระบุและเรียงลำดับทักษะที่ผู้เรียนต้องได้รับ โปรแกรมการสอนทุกส่วนต้องระบุโดยละเอียด เนื้อหาของโปรแกรมการสอนเอามาจากหลายแหล่ง เนื้อหาที่เอามาจากวิชาแบบดั้งเดิม มีน้อยลง นั่นว่าจะจัดอย่างไรให้เป็นระบบมากกว่า เน้นลักษณะการออกแบบมากกว่าการถ่ายทอดเนื้อหา

3) หลักสูตรที่นำโดยผู้เรียน (personal orientation)

หลักสูตรนี้จะคำนึงว่าผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในหลักสูตรอย่างไร และจะมีผลการพัฒนาอย่างไร สนใจพัฒนาการของมนุษย์ เน้นว่าการเรียนรู้คือการพัฒนา การเรียนรู้คือการรับความคิดเห็น ให้ความสำคัญกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของผู้เรียน เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่พัฒนาความสามารถทางการคิด และทักษะเท่านั้นยังเป็นการให้ความกระจำในการสร้างค่านิยมส่วนตัวของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับเนื้อหาวิชา และการจัดเนื้อหาวิชาน้อยกว่าปฏิริยาตอบสนองของผู้เรียนและประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากหลักสูตร

4) หลักสูตรที่นำโดยสังคม (social orientation)

หลักสูตรแบบนี้จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถตอบสนองตรงตามที่สังคมต้องการ ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และจัดหลักสูตรที่ประกอบด้วยความต้องการของสังคมหลายๆทางเลือก หลักสูตรแบบนี้สำคัญกว่าหลักสูตรทั้ง 3 แบบที่กล่าวมาแล้ว เพราะหลักสูตรแบบนี้จะใช้การได้ดี เช่น ถ้าสังคมขาดแคลนวิศวกร ก็จะสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมในลักษณะที่เตรียมเด็กสู่อาชีพนี้ หรือโปรแกรมของ อาชีวศึกษาก็จะฝึกผู้เรียนเพื่อแก้ปัญหาของสังคมด้านนี้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการผสมผสานแนวคิดและหลักการของทั้ง 4 รูปแบบเข้าด้วยกันก็จะสะท้อนความสมบูรณ์แบบของหลักสูตรได้

ส่วนแมคเนล (Mc Neil 1996,1-106) ได้เสนอแนวคิดในการออกแบบหลักสูตรไว้ 4 แนวคิด คือ

1) หลักสูตรมนุษยนิยม (Humanistic Curriculum)

เป็นหลักสูตรที่จัดประสบการณ์สนองความพอใจของนักเรียนแต่ละคน เน้นกระบวนการเสรีภาพที่สนองความต้องการในการเจริญเติบโตและความมั่นคงของแต่ละคน เจตคติต่อตัวเอง เพื่อน และการเรียน การรู้จักตนเอง (self-actualization) เป็นหัวใจของ

หลักสูตรมนุษยนิยม ผู้เรียนมิได้พัฒนาทางปัญญาอย่างเดียว แต่พัฒนาด้านศีลธรรมและ
สุนทรียภาพด้วย

2) หลักสูตรฟื้นฟูสังคม (Social Reconstructionist Curriculum)

เน้นความต้องการของสังคมมากกว่าความสนใจของแต่ละบุคคล ความ
รับผิดชอบอันดับแรกของหลักสูตร คือ การฟื้นฟูสังคม และให้นโยบายที่ตีแก้สังคม เน้นการ
พัฒนาคุณค่าทางสังคมและใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ เน้นความสัมพันธ์ระหว่าง
หลักสูตรกับการพัฒนาสังคมในด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ การศึกษามีอิทธิพลต่อการ
เปลี่ยนแปลงทางสังคม

3) หลักสูตรที่เป็นเทคโนโลยี (Technological Curriculum)

การสร้างหลักสูตรเป็นกระบวนการทางเทคโนโลยีที่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์
ตามต้องการได้ สามารถตรวจสอบได้จากหลักฐานที่แสดงว่าหลักสูตรได้บรรลุจุดประสงค์แล้ว
ประสิทธิภาพกับการตรวจสอบมีคุณค่ามากสำหรับนักเทคโนโลยี เทคโนโลยีสำหรับหลักสูตร
รวมถึงการพัฒนาและออกแบบระบบการสอนให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ กิจกรรม และการ
ทดสอบ ตลอดจนการพัฒนาเอกสารและสื่อการสอน

4) หลักสูตรเนื้อหาวิชา (Academic Subject Curriculum)

หลักสูตรเป็นสื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาความรู้ หลักสูตรเป็นที่รวมของรายวิชา
มากกว่าจะเป็นแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของแต่ละบุคคลและของท้องถิ่น ผู้ที่เห็นด้วยกับ
หลักสูตรแบบนี้เชื่อว่าการรอบรู้เนื้อหาความรู้จะช่วยส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผล

กิจกรรมที่ 3

ถ้าท่านรับผิดชอบในการจัดหลักสูตรสำหรับการศึกษาในโรงเรียน ท่านจะนำแนวคิดใด
หรือผสมผสานแนวคิดใดมาจัดหลักสูตร เพราะเหตุใด

สรุป

- ในการพัฒนาหลักสูตร หลังจากที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนา
หลักสูตรแล้ว ผู้พัฒนาหลักสูตรจะนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาใช้เป็นพื้นฐานสำหรับกำหนด
จุดมุ่งหมาย

- จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะกำหนดไว้อย่างกว้างๆ แต่จะสะท้อนถึงคุณลักษณะของผู้ที่จะจบหลักสูตร
- จุดมุ่งหมายของหลักสูตรต้องครอบคลุมพฤติกรรมทางการศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม คือ ทักษะพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
- นอกจากการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทั้งหลักสูตรแล้ว ในการจัดเนื้อหาหลักสูตร หากแบ่งออกเป็นรายวิชาจะต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา และจุดประสงค์ของรายวิชาด้วย จุดประสงค์กลุ่มวิชาและของรายวิชาจะมีลักษณะเฉพาะเจาะจงที่สะท้อนถึงขอบเขตเนื้อหาวิชา
- เนื้อหาหลักสูตรประกอบด้วย 3 ส่วน คือ เนื้อหาความรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดเนื้อหาหลักสูตรจะต้องเลือกจัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตรจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- นักวิชาการด้านหลักสูตรได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับจุดเน้นของหลักสูตรไว้หลายแนวคิด ในการจัดหลักสูตร ผู้จัดอาจจะจัดเนื้อหาหลักสูตรตามแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง หรือผสมผสานหลายแนวคิดเข้าด้วยกัน

การประเมินผล

1. ทำไมจึงต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้มาจากไหน
3. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ดีมีวิธีการอย่างไร
4. ประเภทของเนื้อหาหลักสูตรมีอะไรบ้าง แต่ประเภทแตกต่างกันอย่างไร
5. แนวคิดการจัดเนื้อหาหลักสูตรแบบใดเหมาะสมที่สุด หรือควรผสมผสานแบบใดบ้าง จึงจะเหมาะสมที่สุด เพราะเหตุใด